

project audiovisuele vorming

Gerard Kruger is medewerker van de Stichting Audiovisuele Vorming, die al jaren (bij-) scholingscursussen organiseert en projecten maakt om de leerlingen op te voeden tot 'kritische consument van de media'. Hiertoe moet de leerling kennis hebben van de trucs van de beeldtaal. Op grond hiervan pleit de auteur tegen de integratiegedachte, maar voor de eigen plaats van het vak audiovisuele vorming. Over de vormgeving van deze gedachte in het project Film, televisie en werkelijkheid gaat dit artikel.

De Stichting Audiovisuele Vorming

De Stichting Audiovisuele Vorming is een landelijk ontwikkelingsinstituut. De stichting wil bevorderen dat audiovisuele vorming een zelfstandige plaats krijgt in de verschillende sectoren van het onderwijs, het buitenschoolse educatieve werk en de creativiteitsontwikkeling. Dat is noodzakelijk.

In de eerste plaats omdat audiovisuele communicatievormen zo'n belangrijke rol in onze samenleving spelen, maar ook omdat gebleken is dat audiovisuele werkvormen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan ontwikkelings- en vormingsprocessen.

Bij de audiovisuele vorming gaat het enerzijds om de ontwikkeling van inzicht in de audiovisuele media zelf. Wat is hun functie als communicatiemiddel in de samenleving? Hoe geven ze informatie? Welke middelen en communicatievormen gebruiken ze? Wat hebben ze te vertellen en hoe doen ze dat? Hoe ervaren we foto's, films, televi-

sieprogramma's?

Anderzijds is de audiovisuele vorming ook gericht op het zelf leren maken en gebruiken van audiovisuele communicatievormen. Hoe kun je met een zelf gemaakte fotoserie, fototentoonstelling, diaserie met geluid, 8 mm film of videoprogramma iets aan een ander vertellen over wat je bezig houdt? Maar ook: hoe kun je met behulp van een fotocamera, een bandrecorder, een filmcamera of een videorecorder de samenleving verkennen, informatie verzamelen, dingen onderzoeken; hoe gaat dat als je dat samen met anderen moet doen?

Gerichte aandacht voor audiovisuele vorming in deze zin is binnen het onderwijs alleen mogelijk als onderwijzers en leraren zich bewust zijn van het belang en de mogelijkheden; als ze in opleiding en nascholing de kans krijgen zich inhoudelijk en didactisch op dit terrein te bekwamen; als ze over faciliteiten (apparatuur en werkruimte) en ondersteunend materiaal kunnen beschikken; als ze plaatselijk of regionaal begeleiding en on-

dersteuning kunnen krijgen; als er in de leerprogramma's van de verschillende sectoren van het onderwijs ruimte voor wordt gecreëerd.

De Stichting Audiovisuele Vorming probeert aan de ontwikkeling van deze zaken een bijdrage te leveren door:

- het in de praktijk van onderwijs en buitenschools werk ontwikkelen van modellen voor leerplannen en programma's op het terrein van de av-vorming;
- het ontwikkelen van modellen voor opleiding en bijscholing op dit terrein;
- het in samenwerking met plaatselijke en regionale ondersteunende instellingen ontwikkelen van begeleidingsmodellen;
- het ontwikkelen en zo nodig distribueren van ondersteunend materiaal in de vorm van handboeken, leerpakketten, audiovisueel materiaal ten dienste van de av-vorming;
- het verzamelen van gegevens en ervaringen uit binnen- en buitenland en het publiceren daarvan.

Projecten voor het voortgezet onderwijs

Een paar jaar geleden is de Stichting Audiovisuele Vorming (toen nog Instituut Film en Jeugd geheten) begonnen met het maken van projecten audiovisuele vorming voor het voortgezet onderwijs. Aanleiding daarvoor waren vragen om dergelijk materiaal van de kant van plaatselijke instellingen voor kunstzinnige vorming die een aanbod hebben aan het onderwijs. Dat is ook de reden waarom de projecten in eerste instantie ook door dergelijke instellingen werden en worden verspreid. Met deze projecten werd ingespeeld op de vraag van leerkrachten in verschillende vakken die iets aan audiovisuele vorming of media-opvoeding wilden gaan doen.

Omdat vrijwel niemand op dat terrein enige opleiding of bijscholing had gevolgd en er vrijwel nergens begeleiding kon worden gegeven moest het materiaal zo worden samengesteld dat iedereen ermee uit de voeten kon. Dat betekende een vrij gesloten aanpak met alle gevaren van dien maar wel met het voordeel dat er naar de leerkrachten toe een duidelijk model werd aangeboden.

Bij de samenstelling ging het steeds om twee zaken:

- het geven van inzicht in de wijze waarop mensen beeld en geluid (en de inhoud daarvan) gebruiken om hun bedoelingen over te brengen;

- het bewust maken van de eigen reacties van de leerlingen op het audiovisuele aanbod van de media, de wijze van aanbieden en de toetsing daarvan aan die van anderen.

Het eerste project heette 'Je weet niet wat je ziet'. Het was gericht op de vertoning en bespreking van speelfilms. Uitgegaan werd van de doorsnee speelfilm die als amusement gemaakt en bekeken wordt: westerns, thrillers. Drie films werden in de school vertoond met een tussenruimte van twee weken. In de tussenliggende week kregen de deelnemende scholen de beschikking over een set dia's aan de hand waarvan de films konden worden nabesproken.

De evaluatie van het project leverde onder meer vragen op naar materiaal over de rol die media spelen als informatiegevers: nieuws, actuele informatie, documentaires. Dat resulteerde in het project 'Film—Televisie—Werkelijkheid'. Dit project heeft in de schooljaren 1978-79 en 1979-80 langs een groot aantal scholen gerouleerd. In verband met het aflopen van de rechten van een tweetal films zal het na september 1980 niet meer in dezelfde vorm beschikbaar zijn. Wel worden onderdelen van het project bewerkt tot aparte kleinere onderwijsleer-eenheden die in de vorm van lesbrieven en leerlingenmateriaal ook zonder tussenkomst van plaatselijke instellingen voor kunstzinnige vorming kunnen worden besteld.

Film—Televisie—Werkelijkheid

De inhoud van het project is kort samengevat als volgt:

De werkelijkheid zoals de massamedia die bieden is een *produkt*, een geconstrueerde werkelijkheid. Mensen hebben *selecties* uit de werkelijkheid gemaakt en bieden die aan. Vanuit welke motieven of *criteria* doen ze dat, met *welke middelen* en wat heeft dat voor *effect* op de kijker? Welke *visie* op de werkelijkheid is uit hun producties af te leiden?

Het project was opgebouwd uit acht lessen van elk twee lesuren. Bij de samenstelling is uitgegaan van de leeftijd 14-16 jaar. Een probleem vormde de vraag werkvormen te kiezen die zonder problemen op de meeste scholen zouden kunnen worden uitgevoerd. Als men leerlingen inzicht wil geven in aspecten van audiovisuele communicatie zijn werkvormen waarbij ze zelf een audiovisueel produkt maken vaak erg geschikt. Heel veel scholen beschikken echter nog niet over de daarvoor

benodigde apparatuur. Ook is er voor de begeleiding van dergelijke werkvormen ervaring en inzicht nodig die de meeste docenten niet hebben. Daarom werd gekozen voor werkvormen waarbij alleen een diaprojector en een 16 mm geluids-filmprojector nodig waren.

Het materiaal bestond uit: een leerlingenboekje (met achtergrondinformatie, fotomateriaal, een fotoknipvel), een handleiding voor de docent en hulpmateriaal in de vorm van fragmenten uit tv-programma's (op 16 mm film), dia's, een fragment van een radioprogramma (op cassetteband), de speelfilm 'Staat van Beleg' en twee documentaire films 'Met Man en Macht' en 'Scènes uit het Soldatenleven'.

De inhoud

In de volgende samenvatting is geprobeerd een indruk te geven van de inhoud en de gehanteerde werkvormen.

Inleiding

De leerlingen wordt gevraagd om ter inleiding op het project een aantal teksten in het leerlingenboekje te lezen die bedoeld zijn om hen een indruk te geven van de ontwikkeling van de communicatie in de menselijke samenleving en de samenhang van deze ontwikkeling met economische, culturele en politieke factoren. Dat gebeurt nogal summier. Verdieping kan gebeuren in vakken als geschiedenis, maatschappijleer, Nederlands, kunstgeschiedenis. Een tweede opdracht is om in een staatje aan te geven welke media ze het meest betrouwbaar vinden: radio, televisie, kranten, geïllustreerde bladen en welke van die media het meest gekozen zullen worden.

Les 1 'De opening van de metro'

De bedoeling van deze les is de leerlingen ervan bewust te maken welke media het belangrijkste zijn in de samenleving, de redenen waarom mensen een bepaald medium kiezen, hoe ze die media ervaren, welke manieren er zijn om een bepaalde gebeurtenis weer te geven en waar bij de weergave de nadruk op wordt gelegd. De les begint met een bespreking van de keuze van het meest betrouwbare medium en de motieven die aangevoerd worden voor de keuze. Dan volgt de bespreking van een persfoto, gedeeltes uit een radio-nieuwsdienst-uitzending, uit het NOS-journaal en uit de Volkskrant en een vergelijking van de wijze

LES 1

10

DE OPENING VAN DE METRO

Lees de tekst op de bladzijden 4 t/m 9.

Hiervoor staat een lijstje met daarin 4 media:

	I	II	III
RADIO			
TELEVISIE			
DAGBLADEN			
GEÏLLUSTREERDE BLADEN			

A. Als je iets over een bepaalde gebeurtenis wilt weten, welke van de in dit lijstje genoemde media kies je dan? Zet in de kolom I achter het medium dat je het eerst kiest een 1 achter het medium dat je dan kiest een 2 daarna een 3 en een 4.
Schrijf kort op, waarom je deze volgorde kiest; bij ik kies de dagbladen als nummer één omdat...

B. Welke media zullen de meeste mensen kiezen? Gaaf met een cijfer van 1 t/m 4 in kolom II aan wat je volgens jou zouden kiezen.
Bekijk de persfoto op pagina 11
Schrijf kort op wat je ziet.

Luister naar het fragment van de radio-nieuwsdienst op het cassettebandje.
Schrijf op wat je gehoord hebt.

1 PDRACHT

2 PDRACHT

3 PDRACHT

4 PDRACHT

Kijk naar het fragment uit de uitzending van het televisiejournaal.
Schrijf op wat je gezien en gehoord hebt.

Bezoek met elkaar de foto, het radiobERICHT, het televisiejournaal en het krantenbericht aan de hand van de volgende vragen:
1. Welk medium heeft je het meest gebeld en waarom?
2. Welk medium heeft je de meeste informatie gegeven?
3. Wat vond je het meest echt en waarom?

5 PDRACHT

6 PDRACHT

7 PDRACHT

12

Als je de verschillende voorbeelden die in deze les bekeken zijn met elkaar vergelijkt dan zie je dat er niet alleen verschillen zijn in wat een bepaald medium laat zien, maar ook hoe we het te zien krijgen. De media kunnen op minstens 4 manieren informatie geven:

Zakelijk: Een zo getrouw mogelijke weergave van de feiten; Hier gaat het om: wat gebeurde er, wie waren er, wat deden ze, wat zeiden ze, etc.

Inzichtgevend: Het laten zien van achtergronden en samenhang van de gebeurtenissen; Hier gaat het om: hoe is het zo gekomen, wie zijn er of waren er bij betrokken en waarom hebben ze er iets mee te maken, welke problemen waren er en waar kwamen die vandaan?

Opinerend: Het geven van een visie op het gebeuren en het ontwikkelen van een mening bij de kijker/luisteraar/lezer; Hier gaat het om: hoe worden de gebeurtenissen voorgesteld, welke meningen zijn er over, wat is de mening van de redactie, etc.

Dramatiserend: De weergave van de gebeurtenissen als een (optienbarend/spannend) verhaal of kijkspel.

Kijk nu opnieuw naar de **pers foto** en bespreek met elkaar:

A. Wat vertelt de foto over het gebeuren en hoe?

B. Op welke manier wordt informatie gegeven en hoe?

Luister opnieuw naar het fragment van de radio-nieuwsdienst en bespreek het aan de hand van dezelfde vragen.

Doe hetzelfde met het tv-journaal en het krantenartikel.

Kijk opnieuw naar het lijstje bij opdracht 2. Geef met cijfers in kolom III aan welk medium je zou kiezen voor informatie over een bepaalde gebeurtenis. Is je keuze anders dan in kolom I. Zo ja, geef aan waarom je nu een andere mening hebt.

Gebeurtenis	I	II	III

OPDRACHT

Als je de verschillende voorbeelden die in deze les bekeken zijn met elkaar vergelijkt dan zie je dat er niet alleen verschillen zijn in wat een bepaald medium laat zien, maar ook hoe we het te zien krijgen. De media kunnen op minstens 4 manieren informatie geven:

Zakelijk: Een zo getrouw mogelijke weergave van de feiten; Hier gaat het om: wat gebeurde er, wie waren er, wat deden ze, wat zeiden ze, etc.

Inzichtgevend: Het laten zien van achtergronden en samenhang van de gebeurtenissen; Hier gaat het om: hoe is het zo gekomen, wie zijn er of waren er bij betrokken en waarom hebben ze er iets mee te maken, welke problemen waren er en waar kwamen die vandaan?

Opinerend: Het geven van een visie op het gebeuren en het ontwikkelen van een mening bij de kijker/luisteraar/lezer; Hier gaat het om: hoe worden de gebeurtenissen voorgesteld, welke meningen zijn er over, wat is de mening van de redactie, etc.

Dramatiserend: De weergave van de gebeurtenissen als een (optienbarend/spannend) verhaal of kijkspel.

Kijk nu opnieuw naar de **pers foto** en bespreek met elkaar:

A. Wat vertelt de foto over het gebeuren en hoe?

B. Op welke manier wordt informatie gegeven en hoe?

Luister opnieuw naar het fragment van de radio-nieuwsdienst en bespreek het aan de hand van dezelfde vragen.

Doe hetzelfde met het tv-journaal en het krantenartikel.

Kijk opnieuw naar het lijstje bij opdracht 2. Geef met cijfers in kolom III aan welk medium je zou kiezen voor informatie over een bepaalde gebeurtenis. Is je keuze anders dan in kolom I. Zo ja, geef aan waarom je nu een andere mening hebt.

Gebeurtenis	I	II	III

OPDRACHT (HUISWERK)

Lees de op pagina 13/14/15 afgedrukte krantenberichten. Waar valt in de verschillende berichten de nadruk op? Hoe wordt de informatie gegeven? Geef voorbeelden uit de drie berichten, waaruit dat blijkt. Waarom zou de ene krant meer de nadruk leggen op het een en de andere op het andere? Welke soort krant zou jij kiezen? Wat denk je dat het meest gelezen zou worden?

Gebeurtenis	I	II	III

waarop die verschillende media een bepaalde gebeurtenis hebben gebracht. Dat gebeurt aan de hand van vier begrippen: zakelijk, opiniërend, inzichtgevend en dramatiserend. De vragen die daarbij gesteld worden zijn: wat wordt over de gebeurtenis verteld en hoe; op welke wijze wordt informatie gegeven en met welke middelen. Als verwerking bestaat dan de mogelijkheid om bijvoorbeeld de berichtgeving van enkele kranten over één gebeurtenis met elkaar te vergelijken.

Les 2 'Een krant is een meneer'

In deze les gaat het erom aan de hand van een aantal praktische oefeningen de leerlingen te laten ervaren dat elke kijker ziet wat hij wil zien, dat ook de weergave uit de werkelijkheid, bijvoorbeeld door een redacteur van een krant, een keuze betekent, hoe die keuze bepaald wordt en vanuit welke motieven.

De leerlingen wordt gevraagd op te schrijven wat naar hun mening op een foto (die is afgedrukt in het leerlingenboekje) gebeurt. In de bespreking van de resultaten zal blijken dat er grote verschillen in interpretatie zijn. Die interpretaties wor-

den vervolgens vergeleken met het bijschrift dat oorspronkelijk bij de foto stond. Dit maakt het mogelijk om duidelijk te maken dat iedereen vanuit zijn eigen referentiekader de dingen ziet en interpreteert en ook hoe een tekst de interpretatie van een beeld kan sturen. Die sturing kan ook bewust gehanteerd worden om een bepaalde doelgroep te bereiken. De leerlingen wordt daarom gevraagd een bijschrift te maken voor een bepaald blad.

Bij deze bespreking van de resultaten wordt vooral ingegaan op de motieven voor de keuze van de teksten.

De les eindigt met een opdracht waarbij de leerlingen in kleine 'redactie'-groepjes uit een aantal foto's van de demonstratie gericht tegen de bouw van een kerncentrale in Kalkar een keuze moeten maken en er een bericht bij schrijven. Op deze wijze kan duidelijk worden hoeveel keuze-momenten er liggen tussen de eigenlijke gebeurtenis en het moment waarop de lezer de krant onder ogen krijgt.

Les 3 'Op de stoel van de programmamaker'

Het doel van deze les is tweeledig:

1 De leerlingen bewust te maken van het feit dat opnamen die in de werkelijkheid gemaakt zijn niet alleen op zich al een keuze betekenen, maar ook in het totaal van een beeldreeks een betekenis krijgen die beïnvloed wordt door de andere beelden in de reeks en door het daaraan toegevoegde geluid.

2 De leerlingen laten ontdekken welke keuzen worden gemaakt als men een bepaald onderwerp op een bepaalde manier met een bepaalde bedoeling in een beeldreeks met geluid aan het publiek wil laten zien.

Om praktische redenen is hier gekozen voor een oefening waarin reeds gemaakte opnamen (in dit geval dia's) door de leerlingen kunnen worden gebruikt bij het samenstellen van een diaprogramma met geluid. De klas wordt in produktiegroepjes verdeeld. Elk groepje kiest zich een fictieve opdrachtgever die hen vraagt om met een bepaald doel een geluids-diaserie te maken voor een bepaalde doelgroep. Bijvoorbeeld: wij willen in opdracht van het gemeente vervoersbedrijf een diareeks maken die automobilisten ervan moet overtuigen dat het veel beter is om met het openbaar vervoer te gaan. Of: de BOVAG wil een geluids-diaserie maken die duidelijk moet maken dat er meer voorzieningen voor automobilisten moeten

EEN KRANT IS EEN MENEER

In de vorige les hebben we gezien dat radio, krant, televisie op een verschillende manier dingen die in werkelijkheid gebeurd zijn kunnen weergeven. Die verschillen hebben misschien niet eens zoveel te maken met de verschillen tussen de media, maar meer met de bedoelingen van de mensen die het journaal, de nieuwsrubriek of de krant maken (de redactie). We kunnen dat nog eens nagaan als we de drie kranteberichten op pagina 13/14/15 en de vragen die we daarbij hebben beantwoord bespreken.

In deze les kunnen we zelf ontdekken dat iemand die in een krant een bepaald bericht brengt altijd een keuze moet maken. Die keuze heeft te maken met een aantal zaken. Allereerst heeft zijn keuze te maken met de manier waarop hij zelf de gebeurtenis ziet waarover het bericht gaat.

Bekijk deze foto en schrijf er onder wat er naar jouw mening gebeurt:

1

PDRACHT

komen. De keuzes uit de 36 dia's (allemaal over het onderwerp verkeer) kunnen worden gemaakt aan de hand van een fotovel dat in het leerlingenboekje is afgedrukt. Bij de beeldreeks wordt aan de hand van een draaiboekje een commentaar geschreven. Is er meer tijd beschikbaar dan kan een geluidsband gemaakt worden waarop tekst (en eventueel muziek en geluidseffecten) worden opgenomen. De resultaten worden vertoond en per geluids-diaserie besproken. Dat gaat het beste als de groepjes onderling niet tevoren van elkaar weten welke opdracht ze zich hebben gesteld. Bij de bespreking wordt uitgegaan van vragen als:

- wat was de bedoeling van de serie en voor wie was die bestemd?
- klopt de interpretatie met dat wat de makers willen?
- zijn ze er in geslaagd hun bedoelingen waar te maken?

Zo ja, hoe? Zo nee, hoe had het wel gekund?

Bij de bespreking wordt onder meer duidelijk hoe voor een deel dezelfde beelden in een andere context telkens weer een andere betekenis krijgen, hoe de voorafgaande en daarop volgende beelden, de teksten en geluiden etc. de interpretatie sturen.

Les 4 'Het gezicht van de actualiteitenrubriek'

In de verschillende actualiteitenrubrieken geven journalisten en programmamakers hun kijk op actuele gebeurtenissen en onderwerpen. Door die programma's te bestuderen kunnen de leerlingen zich ervan bewust worden wat de programmamakers als belangrijk beschouwen, welke keuzen ze maken, wat ze hun publiek willen laten zien. Dat zegt niet alleen iets over hun kijk op de wereld maar ook over de wijze waarop ze over het publiek denken. Nemen ze hun publiek serieus, willen ze mensen echt informeren, achtergrondinformatie geven, laten zien dat er verband bestaat tussen de gebeurtenissen in de wereld en hun eigen leven of zien ze hun publiek als een verzameling mensen die alleen maar aangenaam, spannend en vrijblijvend bezig gehouden willen worden? Het is van belang dat de leerlingen zich niet alleen gaan afvragen wat er aan nieuws en informatie gebracht wordt, maar ook hoe dat gebeurt. De les is opgebouwd rondom de bespreking van drie fragmenten van actualiteitenrubrieken die op basis van de in les 1 al behandelde criteria (feitelijk, inzichtgevend, opiniërend en dramatiserend) worden geanalyseerd. Het verschil is dat nu meer

ingegaan wordt op de middelen die daarvoor gebruikt zijn: de presentator, de interviewer, de verslaggever, het decor en de omgeving, geschreven en gesproken teksten, fimopnamen, foto's, illustraties, muziek, camera en montage. Tevoren hebben de leerlingen moeten lezen wat daarover in het leerlingenboekje wordt gezegd. Verder is hen gevraagd naar een bepaalde aflevering van een actualiteitenrubriek te kijken. Als men beschikt over een videorecorder kan het programma worden opgenomen en in de les worden besproken. Naast een inventarisatie van de onderwerpen die aan bod geweest zijn en de volgorde waarin die zijn behandeld kan men ingaan op één bepaald item en daarvan bespreken: wat ze van het onderwerp hebben laten zien, waar de nadruk op viel, waarom ze juist die aspecten hebben gekozen. In de bespreking van de drie fragmenten of van het zelf opgenomen item is het wenselijk bij de bespreking van de soort informatie die gegeven is en/of de indruk die het programma heeft gemaakt in te gaan op:

- de opbouw van het item: wat komt eerst, wat dan, wat daarna, etc.
- de aankleding: het decor, het gebruik van visuele teksten, achtergronddia's, muziek, etc.
- de persoon van de presentatoren: leeftijd, kleding, houding, wijze van spreken;
- taalgebruik: zinsbouw, woordkeuze;
- de wijze van in beeld brengen: gebruik camera, montage, de lengte van de beelden.

Bij dit alles gaat het erom te proberen te ontdekken wat echte informatie is en wat aankleding, drama, entertainment, show. Vaak ligt de boodschap meer in de manier waarop de actualiteitenrubriek zich presenteert (bijvoorbeeld in de 'rol' die de presentatoren spelen) dan in de informatie over het item dat aan de orde is.

Les 5 en 6 'Twee films; één onderwerp'

De bedoeling is de leerlingen ervan bewust te maken dat de werkelijkheid in een film (zelfs in een documentaire film) de werkelijkheid van de filmmaker is. Een documentaire filmer gebruikt dat wat zijn camera opgenomen heeft als materiaal om zijn boodschap over te brengen. Het hangt van het doel dat hij heeft en het publiek dat hij wil bereiken af hoe hij het zal gebruiken.

Om dat duidelijk te maken zijn twee korte documentaire films gekozen (waarin overigens ook gespeelde scènes voorkomen) die min of meer over hetzelfde onderwerp gaan, namelijk het leger. De

ene film geeft een beeld van het leger als iets dat goed is voor je, een boeiend, leerzaam, avontuurlijk, modern technisch bedrijf dat je verantwoordelijkheid geeft, je een goed beroep biedt, behulpzame officieren heeft en een noodzakelijke zaak is. De andere film geeft een tegengesteld beeld van het leger als iets dat vervelend, onzinnig, ingrijpend in het gezinsleven is en van binnenuit veranderd moet worden.

Na de vertoning van beide films die ongeveer 40 minuten in beslag neemt, is het de bedoeling dat de leerlingen inventariseren wat de boodschap van beide films is en met welke bedoeling ze denken dat die gemaakt zijn. Vanuit de inventarisatie worden aan de hand van een aantal thema's beide films met elkaar vergeleken. In die vergelijking die kan gebeuren met behulp van dia's met momenten uit de films kan nader worden ingegaan op de verschillen in wat er te zien is, hoe je dat te zien krijgt, in welke structuur dat is geplaatst. Dat biedt de mogelijkheid te ontdekken hoe de stijl van beide films de verschillende boodschappen overbrengen en voor een niet belangrijk deel drager is van die boodschappen. Als bijvoorbeeld de ene film de officier laat zien als een meedogenloze driller en de andere film als een behulpzame vriend dan gebeurt dat ook door de manier waarop die scènes in beeld zijn gebracht en door de manier waarop er geluid aan toegevoegd is.

Les 7 en 8 'Staat van beleg'

In deze beide laatste lessen staat een speelfilm centraal. De bedoeling is de leerlingen inzicht te geven in de wijze waarop een filmmaker het medium speelfilm gebruikt om de aandacht te vestigen op een actueel (politiek) probleem, hoe we de door hem geconstrueerde werkelijkheid ervaren, op welke wijze hij ons bij het gebeuren weet te betrekken en met welke middelen hij ons (bijna ongemerkt) zijn visie op mensen en gebeurtenissen brengt.

De film is de Franse speelfilm 'Etat de Siège' van Costa-Gavras. Het verhaal is gebaseerd op de ontvoering van een CIA-agent door de Tupamaros in Uruguay in 1970. De film is gemaakt in een documentaire stijl en pretendeert daardoor dicht bij de werkelijkheid te staan. Niettemin is alles zorgvuldig van te voren bedacht en geconstrueerd. De wijze waarop de hoofdpersonen en -groepen worden gepresenteerd, de wijze van vertellen, het gebruik van locaties, alles is zorgvuldig gepland en draagt ertoe bij dat het publiek de

boodschap van de filmmaker accepteert.

Na de vertoning van de film kan een bespreking plaats vinden met behulp van dia's met scènes uit de film. Dat maakt het mogelijk om bepaalde scènes, personen en groepen en de wijze waarop ze gebruikt zijn om een bepaalde indruk op het publiek te maken te analyseren. Via de interesse van het publiek voor de hoofdpersonen en -groepen (van wie sommige als sympathiek en andere als antipathiek worden voorgesteld) wordt informatie gegeven over deze groepen en hun politieke ideeën: wie staan tegenover elkaar, wat zijn hun motieven, hun methoden, hoe worden ze voorgesteld en waarom?

De personen worden besproken aan de hand van vragen als:

- wie zijn ze; wat doen ze, wanneer, waar en wat vind je van ze?
- welke informatie krijgen we via hen?
- hoe gebeurt dat en met welk effect?

De ervaringen met het project

Het project werd bij de introductie met enthousiasme ontvangen. Ook de leerkrachten die de introductiebijeenkomsten bezochten reageerden zeer positief. Toen men ermee aan de gang ging viel het werken ermee nogal tegen. Een belangrijke handicap vormden vooral: de centrale distributie, de omvang, de geplande opzet uitgaande van twee blokken per les. Scholen konden het project niet in hun eigen tempo uitvoeren. Om het goed te doen moesten allerlei roosterwijzigingen plaats vinden. Gedeeltes van het project moesten in de vrije tijd van de leerlingen worden uitgevoerd. Soms was het noodzakelijk meerdere klassen bij elkaar te voegen, waardoor de groep veel te groot werd. Door het vaste roulatieschema konden gemiste lessen bijna nooit worden ingehaald. Dat alles is uiteraard ook de inhoudelijke waardering niet ten goede gekomen. Een probleem bij dergelijke projecten is ook dat er iets gemaakt wordt dat in feite in zeer uiteenlopende situaties op verschillende niveaus en door verschillende vakleerkrachten gebruikt moet kunnen worden.

Daarbij komt dan nog dat een project dat zich bezig houdt met actuele informatie eigenlijk niet kan werken met audiovisueel materiaal dat aan de actualiteit ontleend is. Het werken met nieuwsitems die al weer een half jaar of langer oud zijn blijft dan exemplarisch. Dat komt uiter-

aard de betrokkenheid van de leerlingen niet ten goede.

Wij hebben dan ook de indruk dat het project vooral als model naar de leerkrachten toe zijn functie heeft gehad. Zij die over een videorecorder beschikken kunnen beter zelf hun materiaal verzamelen.

Het project zal bewerkt worden tot kleinere eenheden die men in zijn eigen tempo kan uitvoeren. De werkvormen zal men zelf moeten kiezen al of niet op basis van de in het begeleidend materiaal

gegeven suggesties. De handleidingen zullen wel zeer uitvoerig blijven. Media-opvoeding en met name het audiovisuele vormingsaspect ervan blijkt voor veel leerkrachten zo'n nieuwe zaak te zijn dat modellen en lessuggesties voorlopig nog wel nodig zullen blijven.

Wie nadere inlichtingen wil hebben over het aanbod op dit gebied kan zich wenden tot de Stichting Audiovisuele Vorming, Oude Zijds Voorburgwal 129, 1012 EP Amsterdam, tel. 020 — 258322 & 250013.

HET CADEAU

Toen de VON 10 lentes jong werd, kreeg zij van de didactiek commissie Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen een mooi cadeau: een blanco boek. De titel hadden de milde gevers al bedacht:

Goed beVONden.

Onder deze naam staat de commissie een DCN-cahier af waarin de VON haar inzichten en opvattingen kan uitdragen: DCN-cahier 13, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1982.

Wat er goed bevonden gaat worden dat hebt u, lezer, in eigen hand.

Hoe? Schrijf!

In het komende jaar kan een ieder zijn/haar ideeën over moedertaalonderwijs of een onderdeel daarvan in de vorm een artikel laten meedingen naar een plaatsje in de bundel. De inzendingen moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- de nadruk moet liggen op de praktische toepasbaarheid;
- de suggesties voor de lespraktijk moeten vanuit een goed doordachte visie worden gegeven;
- zowel deze visie als de achterliggende theorie moeten de praktijk onderbouwen;
- de visie op onderwijs en maatschappij moet duidelijke relatie vertonen met de opvattingen die in de vereniging leven (zie de beleidsnota en de aantekeningen daarover in Moer 1980: 3);
- de bijdrage omvat maximaal 25 pagina's (wie meer te bieden heeft neme het zekere voor het onzekere en sture het werk toch op).

Nogmaals: schrijf!

Stuur uw inzending vóór 1 juli 1981 naar:

Paul Kuyer, Ringdijk 16, 1097 AB Amsterdam.

Maak van een leeg cahier een mooie geste!